Földművelés és népvándorlás

A Termékeny félhold? c írásban is láthattuk, hogy a földművelés nem Mezopotámiában és nem Kis-Ázsiában alakult ki először. Nézzünk, néhány további bizonyítékot ehhez.

Nemcsak a Hamurábi korabeli hét szűk esztendők és az Uruk-mitosz leírta fa-szűke igazolja a korabeli éghajlat hasonlóságát a maihoz. Ugyanis a régészeti feltárások is azt igazolják, hogy a régi Mezopotámiában a városok és a települések túlnyomó többsége ugyanúgy szorosan a két folyó (Tigris és Eufrátesz) mentén és között helyezkedtek, ahogy ez ma is van.
E folyóktól távolabb félsivatagos, sivatagos területek voltak az ős- és ókorban is, ahol sem a növénytermesztés (öntözés), sem az állattartás (itatás), s ezekből következően is – az emberi lét számára sem volt víz.

A régészet által talált ókori települések elhelyezkedése

A mai települések elhelyezkedése

Ez így volt a közbenső időkben is. Ld pl a Carrhae-i csata leírása Florus: Róma háborúi c. munkájában. A római történetíró leírja Crassus seregének útját és elmondja, hogy az Eufrátesz folyótól eltávolodva kietlen sivatagok terülnek el.

Kis-Ázsiával (a mai Törökország) hasonló a helyzet. A nyári csapadék mennyisége területének zömében a 100 mm alatti (legalsó) kategóriában van. (ahogy Mezopotámia is) Területének majdnem teljes egészét hegyek borítják. (Méghozzá a Kárpátoknál is magasabb hegyek.) Csapadékszegénysége a folyók kis számában és gyér voltában is megmutatkozik. Talaja gyenge. Területének háromnegyed részén legelők és rétek helyezkednek el. Tehát csak pásztorkodásra, állattartásra alkalmas.

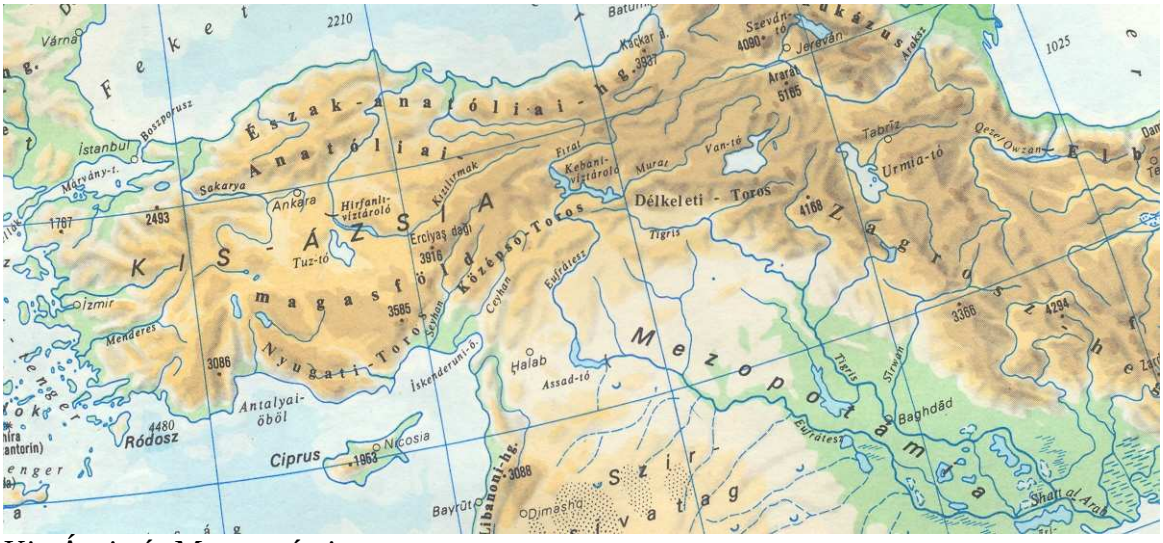

Kis-Ázsia és Mezopotámia

A következő térképen látható, hogy Kis-Ázsia területének egyharmada *időszakos legelő*, melyet a fehér-zöld sávos terület jelöl. (Ilyenek vannak Szaud-Arábia kétharmadán) *Erdők* vannak a sötétebb zöld foltokban. Ezek között világoszöld részek *állandó legelők*. Mályva színnel *mediterrán gazdálkodás citrusfélékkel*. Itt-ott a rózsaszín foltokban, igen kicsi területen található csak *szántóföldi földművelés*.

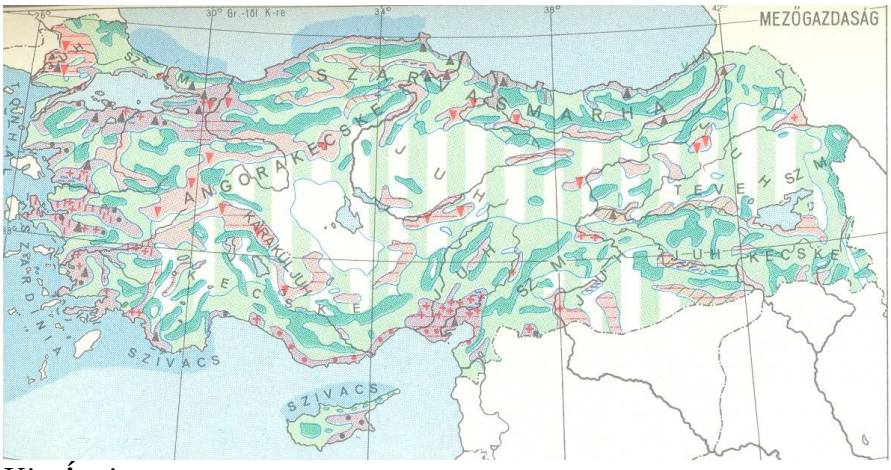

Kis-Ázsia

Bizonyos, hogy nem itt alakult ki először a földművelés. S az is, hogy sem az őskorban, sem az ókorban itt nem sokasodtak el a népek és nem is indultak innen népvándorlások. (A nyolc Magyarországnyi területű országnak még a XX. század elején is csak 13-14 millió lakosa volt). Törökországtól délre Szíria területén hasonló a helyzet. Itt csak az Eufrátesz (északi részének) völgyében egy szűk sávban van földművelés. Ld alább a baloldali térképet.

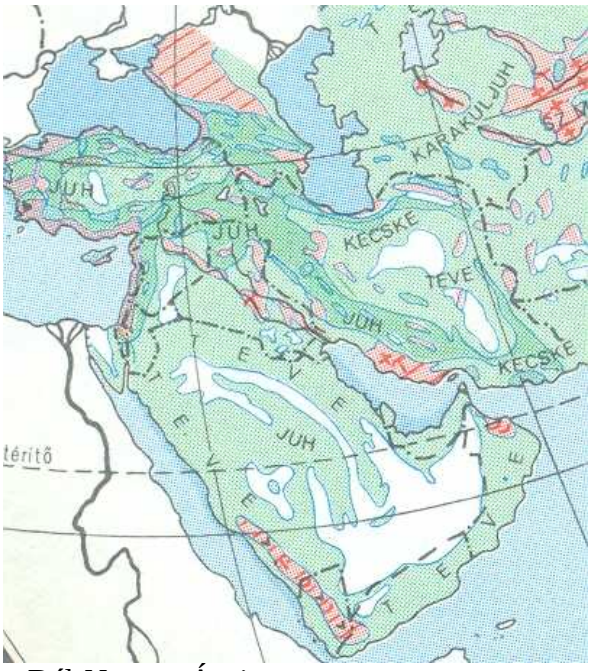

Dél-Nyugat-Ázsia

Közép- és Kelet Európa

A térképről leolvasható, hogy még a Turáni alföldön (Üzbegisztán és Tadzsikisztán területének egy részén, ld a térkép jobb felső sarkában) is nagyobb területen lehetséges a földművelés, mint az egész „termékeny félhold” területén! Még Szaud-Arábiában (kép alján) és Iránban (déli részén a Perzsa-öböl felett és elszórtan) is nagyobb művelt területek vannak, mint Kis-Ázsiában vagy Irakban! Nézzük, hogy ezekhez képest mi a helyzet Kelet-Európában. A Kaukázus és a Fekete-tenger fölött kezdődnek az egykori szkíta-szarmata-hun területek. Ezeken a művelhető területek nagysága nagyságrendekkel nagyobb, mint a fenti térképen található összes! Ld előbb a jobboldali térképet.

Mellesleg itt is látható a tajga Európai része, mely az ős- és ókorban sokkal kiterjedtebb volt. (Ld a zöld tajgafoltokat). S a tajgaövezet alatt húzódott a lombhullató erdők sávja. Amely rétekkel váltakozva a Fekete-tengerig terjedt. Ha megnézzük a Kaszpi tenger feletti jobboldali rétséget, abban két erdőséget látunk. (kb 100 ill. 150 km hosszúak) Ezek közül a délebbi az Azovi tengerrel van egymagasságban! Tehát az ennél csapadékosabb ókori Szkítia déli része is lombhullató erdőkkel sűrűn tarkított volt. Azaz a szkítáknak, szarmatáknak, hunoknak és a többieknek voltak erdeik is és fájuk is bőven.
Ezt alátámasztja Hérodótosz is: *Átkelve a Boriszthenészen* (Dnyepper) *látjuk először a tengermelléken Hylaeát* (Hylea – Erdőség), *ezen túl laknak a földművelő szkíták.* Tehát a Dnyepperen túl, az Azovi-tenger felett erdőségek voltak!
A Finály-szótárból:

Hylaei, -orum, hn. nép Scythiában.
Hylaeus, i, hn. [‘Υλαιοσ – „Erdei”]; «az erdők embere», egy Centaurus.

<u>A fa az ó- és őskorban alapvető anyag a földműveléshez! Még ma is szinte minden földműves eszközhöz, szerszámhoz fa is kell.</u> Ld még ólak, karámok, csűrök, górék, karók, póznák, galambdúc, szekér, eke, hordó, kád, dézsa, láda, rekesz, stb, stb.
A földművelés kialakulása és terjedése szempontjából az éghajlat (ezen belül főleg a csapadék és a hőmérséklet.) csak az egyik tényező! E szempontból is – mint azt a Termékeny félhold? c írásban is láthattuk – Kis-Ázsia és Mezopotámia sokkal kedvezőtlenebb, mint Közép- és Kelet-Európa. A másik igen fontos tényező a talaj. Nézzük Eurázsia talajait**:**

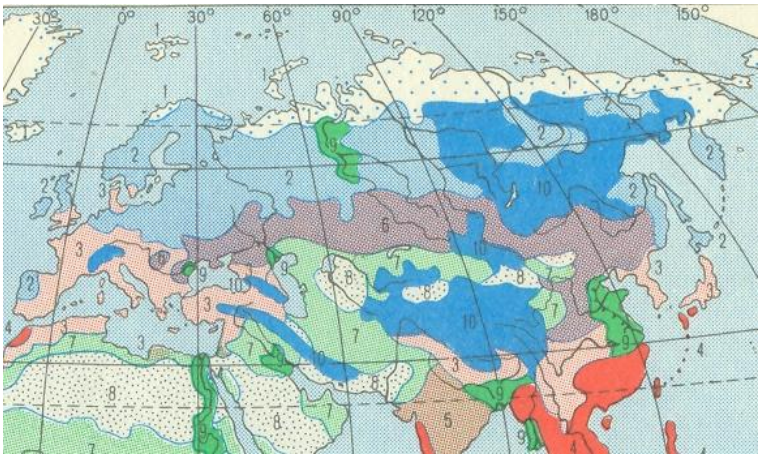

Eurázsia talajtérképe

1 Tundra talajok
2 Podzol- és podzolos talajok
3 Barna erdei talajok
4 Vörösföld, sárgaföld, laterit
5 Szavannák vörös-, barna és fekete talaja [Indiában és Afrikában (a térképen nem látható részén)]
6 Csernozjom és gesztenyebarna talajok [Ez a sáv a népvándorlások útja]
7 Pusztai és félsivatagi talajok [Ezen vannak (voltak) sztyeppék!]
8 Sivatag
9 Öntéstalajok [Mezopotámia, Egyiptom, Szibériában az Ob mentén, India és Kína egy részén]
10 Magashegyvidéki és hegyi tundra talajok.

A térképről az alábbiak olvashatók le**:**

1. Mivel a talajok a növényzet közreműködésével, azzal kölcsönhatásban alakulnak ki, ezért a sztyeppei (pusztai) talajok ott jöttek létre, ahol többnyire sztyeppe volt. Ebből is láthatjuk, hogy az ős- és ókorban legfeljebb a világos zöld (7-es jelű) területen volt sztyeppe. Azaz csak a Kaszpi tenger és az Altáj között, délre pedig a Turáni Alföldön.
2. Nem véletlen, hogy a csernozjomos – mályva színű, 6-os jelű – sáv pontosan a népvándorlások útvonala, országútja. Ahol a népek több közbenső, olykor többszáz évig tartó, <u>letelepedett állapotok</u> sorozatán keresztül mentek át.
3. Az öntéstalajok (sötétzöld, 9-es jelű) területei: Mezopotámia, India, Kína, Szibéria (az Ob mentén) területén és Afrikában a Nílus völgyében. Közös jellemzőjük, hogy ezekről nem indultak ki népvándorlások és hódítások sem.
4. Kína és India az élő bizonyítéka, hogy milyen talajokon sokasodtak el a népek. <u>Kínában</u> mindkét jó minőségű talajfajta megtalálható. Óriási területű csernozjom mellett, igen nagy területen öntéstalaj van. Kínában a kialakult nagy népesség <u>megmaradásának</u> (hogy nem éreztek elvándorlási kényszert) oka a nagy hegyek és az óceán miatti védettség. <u>Indiában</u> az öntéstalaj és a földművelésre kiválóan alkalmas fekete- és barna szavanna talaj adja a sokasodás (fő) feltételét. (Utóbbi majdnem az egész szubkontinenst borítja.). Indiát az őt körülvevő Indiai óceán és északról az óriási Himalája, az ehhez hasonló Karakorum és Hindukus hegység védte. Csak északnyugati részének alsó részén, a Hindukus hg-től délre, a Kakar és Szulejmán hegységen keresztül lehetett bejutni az Indus völgyébe.

Érdemes Eurázsia talajtérképe mellé tenni a hun régészeti lelőhelyek térképét. Látható, hogy lényegében azon a sávon vannak ahol a csernozjom**:**

Hun lelőhelyek

Mindezekből – többek között – két alapvető dolog következik. Egyrészt az, hogy a földművelés kezdete nem Mezopotámia és nem is Kis-Ázsia. Ugyanis, itt a termékeny területek kicsik, az eső pedig nagyon kevés. A hőmérséklet viszont igen magas, így az a kevés ami esik, hamar elpárolog. Az itt rendelkezésre álló ős- és ókori eszközök birtokában (fa hiányában!) a földművelés (s az öntözés is) nagy nehézségekbe ütközött.
A földművelés kezdete és kialakulása olyan helyeken történt, ahol olyan jó talaj van, hogy a növények (szinte) maguktól megnőnek és van eső is. Ilyen terület Eurázsia mérsékelt égövén húzódó csernozjomos sáv, mely a világ legjobb minőségű talaja. Ez a Kárpát-medence, Kis-Szkítia, továbbá Szkítia és a hunok területe. Másrészt, ebből is következően, az ős- és ókorban Mezopotámiából vagy Kis-Ázsiából nem indultak ki népvándorlások. Ugyanis, ilyen kicsi és terméketlen területeken az ember nem sokasodhatott el. A népvándorlások későbbi (történelmi időkbeli) kiinduló helyei is és nagy országútja a nagy Eurázsiai csernozjomos földsáv.

Megjegyzések:
1. A Grover S. Krantz ősrégész szerinti feltételezés, miszerint a földművelés kiinduló pontja a Kis-Ázsia lenne, teljességgel hamis, s így a „továbbterjedési” útvonalakat ábrázoló térképek is.
2. Mezopotámiához hasonlóan folyómenti és öntéstalajú Egyiptomból sem indultak ki soha népvándorlások. Továbbá az ókori Egyiptom soha nem volt hódító, csakis meghódított. Mégpedig mindig észak felől és nem dél felől. Így az emberiség Afrikából való eredése, észak felé vándorlása is erősen kétséges.

2011. október Arató István